

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

© 2015 ВАХОВИЧ І. М., ОЛЕКСАНДРЕНКО І. В.

УДК 336.64

Вахович І. М., Олександренко І. В. Теоретичні підходи до визначення фінансової стабільності підприємств

Метою статті є дослідження підходів до визначення поняття «фінансова стабільність» та розробка комплексного підходу до розуміння сутності фінансової стабільності підприємств. Проаналізовані існуючі підходи до визначення економічного змісту фінансової стабільності, на основі чого виокремлено ключові характеристики зазначеної дефініції в розрізі різних наукових підходів. Систематизовано різні трактування змісту поняття «фінансова стабільність» за спільними характеристиками в чотири підходи: здатність протистояти кризовим явищам, здатність бути платоспроможним, здатність ефективно функціонувати, здатність бути фінансово стійким та забезпечувати рівновагу. На основі відображених підходів обґрунтовано фінансову стабільність підприємства, складовими якої є захищеність від кризових явищ, ефективність функціонування, платоспроможність, фінансова стійкість і рівновага. У цілому, результати дослідження, відображені у статті, є фундаментом для подальшої розробки методики оцінювання рівня фінансової стабільності підприємств, визначення факторів впливу та розробки управлінських рішень її підвищення.

Ключові слова: кризові явища, платоспроможність, фінансова стабільність, фінансова стабільність підприємств, фінансова стійкість.

Табл.: 1. **Бібл.:** 24.

Вахович Ірина Михайлівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, Луцький національний технічний університет (вул. Львівська, 75, Луцьк, Волинська обл., 43018, Україна)

E-mail: irina-vaховitch@mail.ru

Олександренко Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Луцький національний технічний університет (вул. Львівська, 75, Луцьк, Волинська обл., 43018, Україна)

E-mail: Oliruska@rambler.ru

УДК 336.64

Вахович И. М., Олександренко И. В. Теоретические подходы к определению финансовой устойчивости предприятий

Целью статьи является исследование подходов к определению понятия «финансовая стабильность» и разработка комплексного подхода к пониманию сущности финансовой устойчивости предприятий. Проанализированы существующие подходы к определению экономического содержания финансовой стабильности, на основе чего выделены ключевые характеристики указанной дефиниции в разрезе различных научных подходов. Систематизированы различные трактовки содержания понятия «финансовая стабильность» по общим характеристикам в четыре подхода: способность противостоять кризисным явлениям, способность быть платежеспособным, способность эффективно функционировать, способность быть финансово устойчивым и обеспечивать равновесие. На основе представленных подходов представлено и обосновано, что составляющими финансовой стабильности предприятий являются защищенность от кризисных явлений, эффективность функционирования, платежеспособность, финансовая устойчивость и равновесие. В целом, результаты исследования, отраженные в статье, являются фундаментом для дальнейшей разработки методики оценки уровня финансовой устойчивости предприятий, определения факторов влияния и разработки управленческих решений ее повышения.

Ключевые слова: кризисные явления, платежеспособность, финансовая стабильность, финансовая стабильность предприятий, финансовая устойчивость.

Табл.: 1. **Библ.:** 24.

Вахович Ирина Михайловна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов, Луцкий национальный технический университет (ул. Львовская, 75, Луцк, Волинская обл., 43018, Украина)

E-mail: irina-vaховitch@mail.ru

Олександренко Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Луцкий национальный технический университет (ул. Львовская, 75, Луцк, Волинская обл., 43018, Украина)

E-mail: Oliruska@rambler.ru

UDC 336.64

Vakhovych I. M., Oleksandrenko I. V. Theoretical Approaches to Defining the Financial Sustainability of Enterprises

The aim of this article is to explore approaches to defining the concept of «financial stability» and to develop an integrated approach to understanding the essence of the financial sustainability of enterprises. The available approaches to measuring the economic content of financial stability were analyzed, on the basis of which the key characteristics of the specified definition in the context of various scientific approaches were allocated. Various interpretations of the meaning of the concept of «financial stability» were systematized through the common characteristics in the following four approaches: ability to withstand shocks, ability to be solvent, ability to function effectively, ability to be financially sustainable and provide balance. On the basis of the presented approaches has been substantiated that components of the financial stability of enterprises are: protectability against crisis developments, efficiency of operation, financial stability and balance. In general, the results of the study, as reflected in the article, provide a basis for the further development of methods for estimating the level of financial stability of enterprises, determining factors of influence and developing managerial decisions for its increase.

Key words: crisis developments, solvency, financial stability, financial stability of enterprises, financial sustainability.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 24.

Vakhovych Iryna M. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Finance, Lutsk National Technical University (vul. Lvivska, 75, Lutsk, Volynska obl., 43018, Ukraine)

E-mail: irina-vaховitch@mail.ru

Oleksandrenko Iryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Lutsk National Technical University (vul. Lvivska, 75, Lutsk, Volynska obl., 43018, Ukraine)

E-mail: Oliruska@rambler.ru

Головною тенденцією становлення сучасного суспільства є трансформація зв'язків на міжнародному, національному, регіональному рівнях, що суттєво відображається на зміні правового, інформаційного, економічного, соціального середовища функціонування суб'єктів господарювання. Наявність таких змін приводить до постійного моніторингу за діяльні-

стю суб'єктів господарювання з метою їх швидкої адаптації до нових умов функціонування. Підприємства, які не в змозі пристосуватись до нових умов і виконувати поставлені завдання, часто стають збитковими і неспроможними в подальшому продовжувати роботу. Відповідно збитковість роботи підприємств послаблює їх внутрішні фінансові можливості та змушує залуча-

ти зовнішні (кредитні) ресурси для фінансування своїх потреб. При цьому зростання кредитних ресурсів погіршує імідж підприємств на фінансовому ринку, зменшує їх фінансову стійкість, що в кінцевому результаті може призвести до їх банкрутства. На сьогоднішній день проблема банкрутства підприємств є гострою для усіх економічних суб'єктів та в цілому економіки регіону та країни. Це підтверджується тим, що наявність підприємств-банкрутів збільшує рівень безробіття, зменшує виробництво в регіоні, доходи населення, бюджету, тощо. Підприємства, які в силу свого успішного функціонування здатні витримати будь-який вплив внутрішнього та зовнішнього середовища, навпаки, відіграють вагомий роль у розвитку регіону, що проявляється в їх можливості впливати на: покращення діяльності інших економічних суб'єктів; збільшення фінансових ресурсів регіону; розвиток інфраструктури, інвестиційну та інноваційну активність регіону.

Однією з вагомих характеристик підприємств на сучасному етапі розвитку є їх фінансова стабільність, за умов досягнення якої суб'єкти господарювання матимуть змогу: *по-перше*, гнучко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища; *по-друге*, швидко пристосовуватись до нових умов функціонування; *по-третє*, прискорювати євроінтеграційні процеси в регіоні; *по-четверте*, сприяти соціально-економічному розвитку регіону та країни в цілому.

В економічній літературі поняття «фінансова стабільність підприємств» використовується досить рідко. Науковці часто зосереджують увагу на фінансовій стабільності держави, банківської системи, фінансової системи, фінансових ринків, не надаючи важливого значення забезпеченню фінансової стабільності підприємств. Відповідно мало уваги приділено розробці комплексного підходу до визначення її змісту, складових і факторів впливу. Зокрема економічний зміст фінансової стабільності підприємств досліджували такі учені: М. Д. Білик [2], Г. А. Бондар [14], А. Ф. Іонова [17], М. Я. Коробов [7], Н. А. Мамонтова [8], К. В. Орехова [11], Т. Г. Рзаєва [14], В. М. Родіонова [15], Г. В. Савицька [16], Н. Н. Селезньова [17], В. А. Федотова [15], О. С. Філімоненков [18], В. В. Шевчук [19]. Стабільність фінансової системи держави розглядали у своїх працях такі науковці, як П. В. Каллаур [5], В. В. Козюк [6], М. Фут [23], Ф. Мишкін [22], Т. Падо-Шіопа [24], І. В. Попов [13], Г. Шиназі [20]. Фінансову стабільність комерційного банку досліджували у своїх працях В. П. Пантелєєв [12] і С. П. Халява [12], а фінансову стабільність фінансових установ вивчав Е. Крокет [21]. А. А. Бахолдін [1] та Ц. Г. Огонь [10] досліджували проблеми забезпечення фінансової стабільності держави в цілому. В. К. Бурлачков [3], досліджуючи грошово-кредитну політику та причини світової фінансової кризи, вивчав фінансову стабільність фінансових ринків та інститутів.

Відповідно до цього *метою* статті є систематизація існуючих підходів до визначення фінансової стабільності та розробка комплексного підходу до розуміння сутності фінансової стабільності підприємств.

Беручи до уваги історичні аспекти виникнення поняття «фінансова стабільність», необхідно зазначити, що цей термін найперше почав вживатися на початку 1990-х рр. [4], що було обумовлено виникненням фінансових криз, які порушували фінансові баланси країн. При цьому забезпечення фінансової стабільності було ключовим завданням урядів країн з метою подолання кризових явищ в економіці. Згідно з цим фінансова стабільність передбачала такий стан країни, за якого забезпечується: безперерйне проведення розрахунків; довіра населення до фінансово-кредитних інститутів; стійкий стан на фінансових ринках; раціональне розміщення грошових потоків; гнучкість управління фінансовими ризиками та здатність протистояти негативним проявам кризових явищ в економіці.

Узагальнюючи різні трактування змісту поняття «фінансова стабільність», що подаються вченими при розгляді різних об'єктів, та відсутність єдиної думки щодо його тлумачення, варто їх систематизувати та об'єднати за спільними характеристиками (табл. 1). Відповідно до цього виділено чотири підходи до тлумачення поняття «фінансова стабільність»:

- ★ *здатність протистояти кризовим явищам* (В. К. Бурлачков [3], В. Козюк [6], Т. Падо-Шіопа [24], І. В. Попов [13], Г. Шиназі [20], фахівці національного банку Республіки Казахстан [9]);
- ★ *здатність бути платоспроможним* (Е. Крокет [21], А. Ф. Іонова [17], Ц. Г. Огонь [10], В. М. Родіонова [15], Г. В. Савицька [16], Н. Н. Селезньова [17], В. А. Федотова [15], О. С. Філімоненков [18]);
- ★ *здатність ефективно функціонувати* (М. Я. Коробов [7], Н. А. Мамонтова [8], Ф. Мишкін [22], В. П. Пантелєєв [12], С. П. Халява [12]);
- ★ *здатність бути фінансово стійким та забезпечувати рівновагу* (А. Бахолдін [1], М. Д. Білик [2], Г. А. Бондар [14], П. В. Каллаур [5], М. Фут [23], Н. Ю. Невмержицька [2], К. В. Орехова [11], О. В. Павловська [2], Н. М. Припуляк [2], Т. Г. Рзаєва [14], В. В. Шевчук [19]).

Таким чином, визначення фінансової стабільності як здатності протистояти кризовим явищам притаманно працям авторів: В. К. Бурлачкова [3], В. В. Козюк [6], Т. Падо-Шіопа [24], І. В. Попов [13], Г. Шиназі [20]. Зокрема В. В. Козюк подає таке визначення, як «глобальна фінансова стабільність», під якою розуміє такий стан фінансової системи, що забезпечуватиме довгострокове економічне зростання та створюватиме такі умови, що будуть протистояти кризовим явищам у банківському секторі, на валютних ринках та в цілому в економіці. Згідно з цим варто відзначити, що будь-який об'єкт буде фінансово стабільним у випадку, якщо забезпечить умови, що здатні протистояти впливу кризових подій та явищ. Т. Падо-Шіопа [24] розглядає фінансову стабільність фінансової системи як її стан, спроможний витримати усі негативні зміни, при цьому не порушуючи процес перетворення заощаджень в інвестиції та грошові розрахунки в державі. На нашу думку, це визначення не є цілком повним, оскільки фінансова стабільність будь-якого об'єкта є також запорукою економічного зростан-

Підходи до трактування поняття «фінансова стабільність»

Підхід	Науковці	Об'єкт фінансової стабільності	Ключові характеристики
1-й підхід (здатність протистояти кризовим явищам)	В. В. Козюк [6]	Фінансова система	Наявність умов, що здатні запобігти кризовим явищам
	Т. Падо-Шіопа [24]	Фінансова система	Протистояти негативним впливам та забезпечувати здійснення інвестицій
	І. В. Попов [13]	Фінансова система	Здатність протидіяти негативним економічним явищам та фінансова рівновага
	Г. Шиназі [20]	Фінансова система	Здатність швидко реагувати та вирішувати несподівані економічні події та явища
	В. К. Бурлачков [3]	Фінансові ринки та фінансові інститути	Здатність вчасно покривати можливі витрати
	Фахівці національного банку Республіки Казахстан [9]	Фінансова система	Відсутність диспропорцій та негативних факторів функціонування
2-й підхід (здатність бути платоспроможним)	Ц. Г. Огонь [10]	Держава	Своєчасне виконання зобов'язань
	В. М. Родіонова та В. А. Федотова [15]	Підприємство	Платоспроможність та кредитоспроможність
	Г. В. Савицька [16]	Підприємство	Платоспроможність та інвестиційна привабливість
	Н. Н. Селезньова та А. Ф. Юнова [17]	Підприємство	Платоспроможність
	Е. Крокет [21]	Фінансова установа	Нормалізація цін та вчасне виконання зобов'язань
	О. С. Філімоненков [18]	Підприємство	Повне та своєчасне виконання зобов'язань
3-й підхід (здатність ефективно функціонувати)	Ф. Мишкін [22]	Фінансова система	Здатність перетворювати заощадження в інвестиції
	В. П. Пантелєєв, С. П. Халява [12]	Комерційний банк	Ефективність функціонування
	Н. А. Мамонтова [8]	Підприємство	Стабільна фінансова діяльність, отримання прибутку та безперервний процес виробництва і реалізації
	М. Я. Коробов [7]	Підприємство	Ефективне розміщення фінансових ресурсів
4-й підхід (здатність бути фінансово стійким і забезпечувати рівновагу)	М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька [2]	Підприємство	Фінансова рівновага та ресурсна і потенційна стійкість
	В. В. Шевчук [19]	Підприємство	Фінансова рівновага та стійкість
	Т. Г. Рзаєва та Г. А. Бондар [14]	Підприємство	Збалансованість та стійкість до впливу зовнішніх факторів
	А. А. Бахолдін [1]	Держава	Цінова незмінність та збалансованість
	П. В. Каллаур [5]	Фінансова система	Збереження рівноваги
	М. Фут [23]	Фінансова система	Цінова стабільність та зайнятість населення
	К. В. Орехова [11]	Підприємство	Наявність фінансових переваг

Джерело: розроблено авторами за [1–3, 5–24].

ня та покращення ефективності роботи. Більш широко фінансову стабільність характеризує І. В. Попов [13], під якою розуміє наявність належного державного регулювання, нормативно-правового та інформаційного забезпечення, керованість та здатність фінансової системи протидіяти збуренням та в разі змін вчасно повертатись у стан рівноваги. Дане визначення свідчить про те, що завдяки діям з боку держави фінансова система здатна при будь-яких зрушеннях повертатись у стан рівноваги.

Г. Шиназі [20] у своїй праці визначає, що стабільність фінансової системи буде досягатись у випадку коли: ефективно здійснюється розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів; матиме місце прогнозування та керування фінансовими ризиками; фінансова система вчасно сприйматиме і контролювати несподівані економічні події та шоки. Відповідно до цього варто підкреслити, що фінансова стабільність проявляється не лише в тому, щоб протистояти негативним впливам зовнішнього середовища, а й коли фінансова система здійснює ефективне розміщення фінансових ресурсів у поточний період часу. Таким чином, необхідно говорити, що для того, щоб фінансова система абсорбувала несподівані події та шоки, необхідно постійно контролювати розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів та визначати наявні фінансові ризики.

В. К. Бурлачков [3], вивчаючи грошово-кредитну політику та світові фінансові кризи, визначав фінансову стабільність фінансових ринків та інститутів. Згідно з цим під фінансовою стабільністю він розумів такий рівень ліквідності ринку та обсяг капіталу фінансових інститутів, що дозволить покривати можливі витрати при настанні непередбачуваних кризових явищ. Відповідно це дозволяє свідчити, що фінансові ринки та інститути будуть фінансово стабільні, коли матимуть фінансові резерви, які можна буде використовувати для покриття витрат у разі кризових ситуацій. Іншими словами, фінансова стабільність буде досягнута тоді, коли існує ймовірність запобігти прогресуванню кризових явищ.

Зазначеного підходу щодо фінансової стабільності як характеристики, за якої певний об'єкт здатний протистояти кризовим явищам, дотримувались фахівці національного банку Республіки Казахстан [9]. Об'єктом їх дослідження була фінансова система, і, відповідно, під її фінансовою стабільністю необхідно було розуміти відсутність диспропорцій в економіці, що можуть негативно відбитися на розвиткові фінансового ринку і призвести до виникнення кризи, яка стримуватиме безперервне функціонування фінансового і реального секторів економіки.

У цілому, підсумовуючи *перший підхід* до тлумачення фінансової стабільності, варто зазначити, що коли об'єкт здатний протистояти несподіваним шокам і подіям, то відповідно він є стабільним. Згідно з цим фінансову стабільність підприємства можна розуміти як його здатність протистояти впливу негативних чинників, кризових явищ і несподіваних подій, що мають як внутрішнє, так і зовнішнє походження. Однак, на нашу думку, цей підхід розкриває зміст фінансової стабільності підприємства у вузькому значенні. Це поясню-

ється тим, що наявність кризових явищ та подій відбувається не так часто, а підприємство може бути фінансово стабільним за умов забезпечення інших характеристик. Таким чином, варто детально розглянути інші підходи до трактування змісту поняття «фінансова стабільність».

Представники *другого підходу* вважали, що фінансова стабільність того чи іншого об'єкта визначається перш за все здатністю його бути платоспроможним. Зокрема Н. Н. Селезньова та А. Ф. Іонова [17] вивчали фінансову стабільність підприємства і визначали, що це такий стан активів та пасивів, що гарантує постійну платоспроможність. Однак, на нашу думку, це визначення не в повному обсязі характеризує фінансову стабільність, оскільки не лише платоспроможне підприємство може бути фінансово-стабільним. На нашу думку доречним є тлумачення В.М. Родіонової та В.А. Федотової [15], які вивчаючи фінансову стабільність підприємства зазначали, що це такий розподіл і використання фінансових ресурсів, що забезпечує зростання прибутку, капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику.

Фінансову стабільність як здатність підприємства бути платоспроможним досліджує у своїх працях Г. В. Савицька [16]. Однак, окрім здатності бути платоспроможним, фінансову стабільність буде те підприємство, що функціонує, розвивається, зберігаючи рівновагу своїх активів і пасивів у нестійкому зовнішньому та внутрішньому середовищі, що дозволяє йому бути інвестиційно привабливим у довгостроковій перспективі та в межах допустимого рівня ризику. Фінансову стабільність підприємства як його здатність бути платоспроможним також розумів Філімоненков О. С. [18]. Його твердження базуються на тому, що фінансова стабільність відображає такий стан підприємства, коли його майна та активів достатньо для погашення зобов'язань.

Подібне визначення фінансової стабільності надане Ендрю Крокетом [21], який як об'єкт досліджував фінансові установи. Згідно з цим визначено, що фінансово стабільною буде та фінансова установа, яка при стабільності цін на активи матиме змогу вчасно та в повному обсязі виконувати усі зобов'язання. У свою чергу, Ц. Г. Огонь [10] розглядає фінансову стабільність держави як відповідність між попитом і пропозицією фінансових ресурсів у процесі виконання зобов'язань. Це також дозволяє свідчити, що фінансова стабільність держави розглядається як її здатність бути платоспроможною і вчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання.

Підсумовуючи вищенаведене, необхідно свідчити, що певний об'єкт буде фінансово стабільним, якщо забезпечуватиметься його платоспроможність як відповідність між попитом і пропозицією грошових коштів під час виконання наявних зобов'язань. Відповідно до другого підходу фінансова стабільність підприємства досягається в результаті його здатності бути платоспроможним, що проявляється у повноті та вчасності погашення усіх зобов'язань. Проте, платоспроможність також не повною мірою відображає зміст цього поняття, оскільки будь-яке підприємство може бути платоспроможним у результаті своєї роботи, однак його ді-

ьяльність не буде ефективною з позиції зростання його капіталу та ринкової вартості.

Третій підхід до тлумачення змісту поняття «фінансова стабільність» базується на здатності окремого об'єкта ефективно функціонувати. Згідно з цим підходом у процесі досягнення фінансової стабільності певний об'єкт ефективно використовує свої фінансові ресурси, забезпечуючи їх самозростання.

Одним із представників цього підходу є М. Я. Коробов [7], який під фінансовою стабільністю розуміє таке розміщення фінансових ресурсів на підприємстві, що відповідає позитивним критеріям фінансового стану. Таким чином, це зводиться до того, що фінансово стабільним буде те підприємство, яке ефективно використовує свої фінансові ресурси.

У межах цього підходу найбільш достатньо розширено визначення фінансової стабільності відображено в дослідженнях Мамонтової Н. А. Вона зазначає, що фінансова стабільність – це стан підприємства, при якому забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва та реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва [8]. Згідно з цим, фінансово стабільним буде те підприємство, що працює прибутково (ефективно), завжди має вільні грошові кошти та забезпечується безперервний виробничий процес.

Про ефективність роботи об'єкта у процесі досягнення його фінансової стабільності йдеться у праці Ф. Мишкіна [22]. Автор визначає, що фінансова система буде фінансово стабільною, коли незалежно від впливу будь-яких шоків чи інформаційних потоків заощадження будуть ефективно перетворюватися в інвестиції. Це ще раз доводить думку про те, що фінансова стабільність об'єкта – це його здатність ефективно функціонувати, незалежно від факторів впливу. Фінансову стабільність як ефективність функціонування розглядали у своїх працях Пантелєєв В. П. і Халява С. П. [12]. Автори, досліджуючи фінансову стабільність комерційного банку, характеризують її через категорії стійкості та надійності та зазначають, що фінансова стабільність досягається в умовах забезпечення ефективності функціонування банку. Підсумовуючи вищенаведене, необхідно свідчити, що фінансова стабільність – це здатність певного об'єкта ефективно використовувати ресурси та функціонувати в довгостроковому періоді. Згідно з цим, підприємство буде фінансово стабільним, коли його ресурси будуть ефективно використовуватись і приносити прибуток у довгостроковій перспективі.

Однак, досліджуючи фінансову стабільність, необхідно також вважати, що важливим її елементом є забезпечення фінансової незалежності певного об'єкта. Відповідно фінансова незалежність характеризується відсутністю значного обсягу зобов'язань, які здатні призвести до відсутності рівноваги та неможливості бути платоспроможним і ефективно функціонувати. Також значна фінансова залежність певного об'єкта від зовнішніх умов буде причиною швидкого прогресування кризових явищ, втрати платоспроможності та низької ефективності роботи.

Під фінансовою незалежністю окремого об'єкта, і в тому числі підприємств, розуміється їх фінансова стійкість. Таким чином, *четвертий підхід* до тлумачення фінансової стабільності полягає у здатності об'єкта бути фінансово стійким та забезпечувати рівновагу.

Можна погодитись з окремими науковцями, що фінансова стійкість є складовою чи передумовою забезпечення фінансової стабільності. Зокрема, М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька [2] визначають, що фінансова стійкість, разом із фінансовою рівновагою, ресурсною та потенційною стійкістю є складовими фінансової стабільності підприємства.

У процесі дослідження Шевчук В. В. також визначив фінансову стійкість підприємства як складову його фінансової стабільності. Зокрема, його твердження зводяться до того, що фінансова стабільність підприємства являє собою спроможність досягти стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами [19].

Фінансову стійкість як складову фінансової стабільності підприємства розглядали у своїй працях Рзаєва Т. Г., Бондар Г. А. [14] та Орехова К. В. [11]. Також зазначають на увагу підхід авторів щодо впливу фінансової стабільності на стан фінансової безпеки підприємства. При цьому Рзаєва Т. Г. і Бондар Г. А. зазначають, що фінансова стабільність є вагомим фактором досягнення фінансової безпеки підприємства, що виражається через збалансованість та стійкість до внутрішніх і зовнішніх впливів [14]. Таким чином, це дозволяє свідчити, що фінансова стабільність – це збалансована діяльність підприємства, яка виражається через стійкість до внутрішніх та зовнішніх впливів.

Орехова К. В. у своїх працях зазначає, що фінансова стабільність підприємства виступає основним фактором формування його фінансових переваг і забезпечення фінансової безпеки [11]. При цьому автором визначено, що передумовами забезпечення фінансової стабільності підприємства є його фінансова надійність та стійкість. Таким чином, завдяки фінансовій стійкості та надійності, підприємство має змогу бути фінансово стабільним у довгостроковій перспективі.

Фінансову стабільність як стійкість та рівновагу фінансової системи держави вивчав у своїх працях П. В. Каллаур [5]. Згідно з його думкою, фінансова стабільність дозволяє фінансовій системі функціонувати, не змінюючи структури, і зберігати рівновагу в довгостроковому періоді. Таким чином, необхідно відзначити, що стійкість та рівновага є основними домінантами забезпечення фінансової стабільності системи, у яку автор включав банки, небанківські фінансові інститути та фінансові ринки.

Ще один представник четвертого підходу, А. А. Бахолдін [1], як об'єкт фінансової стабільності розглядав державу. На думку вченого, досягнення фінансової стабільності матиме місце за рахунок збереження стабільності грошової одиниці, незмінності цін та збалансування макроекономічних показників. Це дозволяє свідчити, що основним пріоритетом фінансової стабільності дер-

жави є постійна рівновага макроекономічних показників. Подібний підхід до визначення фінансової стабільності подає і Майкл Фут [23]. Згідно до вчень М. Фути фінансова стабільність системи досягається в результаті цінової стабільності, зайнятості населення та довіри до фінансових інститутів. Підсумовуючи вищезазначене, необхідно свідчити, що фінансова стабільність об'єкта досягається в результаті забезпечення його стійкості та рівноваги за певним набором показників. Застосовуючи цей підхід на мікрорівні, необхідно зазначити, що фінансова стабільність підприємства поєднує в собі його здатність бути фінансово стійким та забезпечувати постійну рівновагу.

Синтезуючи вищеподані підходи до тлумачення поняття «фінансова стабільність», необхідно під фінансовою стабільністю підприємства розуміти його здатність протистояти кризовим явищам, бути платоспроможним, фінансово стійким, ефективно функціонувати та завжди підтримувати фінансову рівновагу.

Відповідно до поданого нами визначення фінансової стабільності підприємств необхідно виокремити її складові. Згідно з цим складовими фінансової стабільності підприємств будуть: 1) захищеність від кризових явищ; 2) ефективність функціонування; 3) платоспроможність; 4) фінансова стійкість і рівновага. Якщо детальніше розглянути кожну зі складових фінансової стабільності підприємств, то необхідно зазначити, що захищеність від кризових явищ передбачає наявність таких умов, факторів та ресурсів, які незалежно від впливу несподіваних кризових подій та явищ здатні подолати всі негативні зміни та втримати підприємство на ринку. Ефективність функціонування підприємств передбачає їх діяльність з отриманням прибутку, постійним зростанням майна та власного капіталу. Платоспроможність як складова фінансової стабільності підприємств передбачає здатність підприємства вчасно і в повному обсязі розраховуватись за всіма своїми зобов'язаннями. Відповідно фінансова стійкість дозволяє підприємствам бути незалежними від кредиторів, рівновага показує, що джерела фінансування за термінами залучення відповідають термінам, на які вони асигновані в майно (активи).

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищезазначене, необхідно засвідчити, що фінансова стабільність підприємств досягається за таких умов: здатність протистояти кризовим явищам; платоспроможність, ефективність діяльності, фінансова стійкість та рівновага. Забезпечення фінансової стабільності суб'єктів господарювання має стати важливим пріоритетом як на державному, регіональному, так і на рівні окремого підприємства, оскільки фінансово стабільні підприємства є вагомим фактором розвитку економіки регіону та країни в цілому. Вивчаючи фінансову стабільність підприємств за окремими складовими, необхідно свідчити, що її вплив на регіон буде визначальний: *по-перше*, менший ризик прогресування кризових явищ у виробничо-збутовій діяльності регіоні; *по-друге*, забезпечення платоспроможності всіх економічних суб'єктів; *по-третє*, збільшення власних фінансових ресурсів у

регіоні; *по-четверте*, здатність регіону бути стійким до впливу зовнішніх негативних факторів; *по-п'яте*, підвищення інвестиційного іміджу регіону; *по-шосте*, збільшення ринкової вартості регіону. Подальші дослідження будуть базуватися на розробці методики оцінювання рівня фінансової стабільності підприємств, що дозволить виявляти фактори впливу, ефективно розробляти управлінські рішення в напрямку її підвищення та обґрунтувати вплив фінансово стабільних підприємств на показники соціально-економічного розвитку регіону. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Бахолдин А. А.** Финансовая стабильность, денежно-кредитная политика и банковские риски / А. А. Бахолдин // Финансы и кредит. – 2007. – № 5 (245). – С. 59–61.
- 2. Білик М. Д.** Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
- 3. Бурлачков В.** Теоретичні основи грошово-кредитної політики та світова фінансова криза / В. Бурлачков // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 49–59.
- 4. Вовченко Н. Г.** Влияние процессов финансовой глобализации на трансформацию финансовой системы России : автореф. дис. ... д-ра экон. наук / Н. Г. Вовченко. – Ростов на Дону, 2006. – 35 с.
- 5. Каллаур П.** Формирование системы мониторинга и оценки финансовой стабильности Республики Беларусь / П. В. Каллаур // Банкаўскі веснік. – 2008. – № 6. – С. 4–8.
- 6. Козюк В. В.** Монетарні аспекти розвитку поглядів на проблему забезпечення глобальної фінансової стабільності / В. В. Козюк // Вісник НБУ. – 2007. – № 4 (134). – С. 34–39.
- 7. Коробов М. Я.** Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов – К. : Знання, 2000. – 378 с.
- 8. Мамонтова Н. А.** Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості) : автореф. дис. ... канд. экон. наук / Н. А. Мамонтова. – К., 2001. – 16 с.
- 9.** Меморандум по вопросам финансовой стабильности Республики Казахстан от 10.11.2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nationalbank.kz/?docid=653&uid> – Дата доступа: 12.09.2008.
- 10. Огонь Ц.** Домінанти фінансової стабільності в розвитку зобов'язань держави / Ц. Г. Огонь // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 32–41.
- 11. Орехова К. В.** Місце та роль фінансових переваг в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства / К. В. Орехова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.khibs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/169/1/Orehova_article.pdf
- 12. Пантелєєв В. П.** Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / В. П. Пантелєєв, С. П. Халява // Банківська справа. – 1996. – № 1. – С. 32–35.
- 13. Попов І. В.** Методичні підходи до визначення стабільності фінансової системи / І. В. Попов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1177>
- 14. Рзаєва Т. Г.** Фінансова безпека підприємства та теоретичне обґрунтування напрямів її оцінки / Т. Г. Рзаєва, Г. А. Бондар // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 2, Т. 1. – С. 43–48.
- 15. Родионова В. М.** Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В. М. Родионова, М. А. Федотова. – М. : Перспектива, 1995. – 98 с.
- 16. Савицкая Г. В.** Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – Мн. : Перспектива, 1997. – 498 с.

17. Селезнева Н. Н. Финансовый анализ. Управление финансами / Н. Н. Селезнева, А. Ф. Ионова. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 639 с.

18. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненков – К. : Ніка-Центр, 2002. – 359 с.

19. Шевчук В. В. Фінансова стабільність держави та її ознаки / В. В. Шевчук // Фінанси, облік і аудит. – 2013. – Випуск 1 (21). – С. 181–188.

20. Шинази Г. Сохранение финансовой стабильности / Г. Шинази. – Вашингтон : Международный валютный фонд, 2005. – 26 с.

21. Crockett, A. The Theory and Practice of Financial Stability / A. Crockett // GEI Newsletter Issue. Global Economic Institutions. – 1997. – № 6 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>

22. Mishkin, F. S. Global Financial Instability: Framework, Events, Issues / F. S. Mishkin // Journal of Economic Perspectives. – 1999. – Vol. 13. – № 4 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www0.gsb.columbia.edu/faculty/fmishkin/PDFpapers/jep99.pdf>

23. Foot, M. What is financial stability and how do we get it? / M. Foot // Speech on Meeting of the Financial Services Authority and ACI (UK). – 2007. – 122 p.

24. Padoa-Schioppa T. Central banks and financial stability: exploring a land in between: Paper presented at the Second ECB Central Banking Conference «The transformation of European financial system» / T. Padoa-Schioppa. – Frankfurt on Main. – October, 2002.

REFERENCES

Bakholdin, A. A. "Finansovaia stabilnost, denezhno-kreditnaia politika i bankovskie riski" [Financial stability, monetary policy and banking risks]. *Finansy i kredit*, no. 5 (245) (2007): 59-61.

Bilyk, M. D. et al. *Finansovyi analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KNEU, 2005.

Burlachkov, V. "Teoretychni osnovy hroshovo-kredytnoi polityky ta svitova finansova kryza" [Theoretical basis of monetary policy and the global financial crisis]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 2 (2009): 49-59.

Crockett, A. "The Theory and Practice of Financial Stability". <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>

Filimonenkov, O. S. *Finansy pidpriemstv* [Finance companies]. Kyiv: Nika-Tsentr, 2002.

Foot, M. "What is financial stability and how do we get it?". *Speech on Meeting of the Financial Services Authority and ACI (UK)* (2007).

Korobov, M. Ya. *Finansovo-ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstv* [Financial and economic analysis of enterprises]. Kyiv: Znannia, 2000.

Kallaur, P. "Formirovaniye sistemy monitorynga i otsenki finansovoy stabilnosti Respubliki Belarus" [Formation of system of monitoring and evaluation of the financial stability of the Republic of Belarus]. *Bankauskiy vesnik*, no. 6 (2008): 4-8.

Koziuk, V. V. "Monetarni aspekty rozvytku pohliadiv na problemu zabezpechennia hlobalnoi finansovoi stabilnosti" [Monetary Aspects of views on the problem of global financial stability]. *Visnyk NBU*, no. 4 (134) (2007): 34-39.

Mamontova, N. A. "Finansova stiikist aktsionerlykh pidpriemstv i metody ii zabezpechennia (na prykladi pidpriemstv kharchovoi promyslovosti)" [Financial stability joint-stock enterprise software and methods (for example, the food industry)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*, 2001.

Mishkin, F. S. "Global Financial Instability: Framework, Events, Issues". <http://www0.gsb.columbia.edu/faculty/fmishkin/PDFpapers/jep99.pdf>

"Memorandum po voprosam finansovoy stabilnosti Respubliki Kazakhstan ot 10.11. 2007" [Memorandum on the financial stability of the Republic of Kazakhstan dated 10. 11. 2007]. <http://www.nationalbank.kz/?docid=653&uid>

Ohon, Ts. H. "Dominantny finansovoi stabilnosti v rozvytku zobov'iazan derzhavy" [Dominants financial stability of the obligations of the state]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2008): 32-41.

Oriekhova, K. V. "Mistse ta rol finansovykh perevah v systemi zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva" [The place and role in the system of financial benefits to ensure financial security]. http://dspace.khibs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/169/1/Orehkova_article.pdf

Popov, I. V. "Metodychni pidkhody do vyznachennia stabilnosti finansovoi systemy" [Methodological approaches to determining the stability of the financial system]. <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1177>

Pantelieiev, V. P., and Khaliava, S. P. "Finansova stiikist komertsiinoho banku: problemy rehulivannia" [The financial stability of commercial banks: problems of regulation]. *Bankivska sprava*, no. 1 (1996): 32-35.

Padoa-Schioppa, T. "Central banks and financial stability: exploring a land in between". *The transformation of European financial system*. Frankfurt on Main, 2002.

Rodionova, V. M., and Fedotova, M. A. *Finansovaia ustoychivost predpriatiia v usloviakh inflitsii* [The financial stability of the enterprise in terms of inflation]. Moscow: Perspektiva, 1995.

Rzaieva, T. H., and Bondar, H. A. "Finansova bezpeka pidpriemstva ta teoretychne obgruntuvannia napriamiv ii otsinky" [Financial security company and theoretical justification of its assessment areas]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 1, no. 2 (2014): 43-48.

Shinazi, G. *Sokhranenie finansovoy stabilnosti* [Preserving financial stability]. Washington: Mezhdunarodnyy valiutnyy fond, 2005.

Shevchuk, V. V. "Finansova stabilnist derzhavy ta ii oznaky" [The financial stability of the state and its features]. *Finansy, oblik i audyt*, no. 1 (21) (2013): 181-188.

Savitskaia, G. V. *Analiz khoziaystvennoy deiatelnosti predpriatiia* [Analysis of economic activity of the enterprise]. Minsk: Perspektiva, 1997.

Selzneva, N. N., and Ionova, A. F. *Finansovyy analiz. Upravlenie finansami* [Financial analysis. Financial management]. Moscow: YUNITI, 2003.

Vovchenko, N. G. "Vliianie protsessov finansovoy globalizatsii na transformatsiiu finansovoy sistemy Rossii" [Influence of financial globalization on the transformation of the Russian financial system]. *Avtoref. dis. ... d-ra ekon. nauk*, 2006.